Erotik Ekslibris*

Hasip Pektaş, 2001

Sözlüklerde cinsel aşkla ilgili; cinsel arzu uyandıran; erosal, şehvani olarak belirtilen erotic, 1755'te basılan bir ansiklopedide (Encyclopedié) "chanson-şarkı" olarak açıklanmaktadır. Chanson, aşk ve kahramanlığın anlatıldığı bir şiir türü diye tanımlanmakta; "melankoli" sözcüğü ile de ilişkilendirilmektedir.

Erotik, karşı cinsi sevmeyle ilgili her şey için kullanılır. Erotic, bir diğer tanımlamayla; sevilen "nesne"nin seven üzerinde sahip olduğu güç demektir. (Hunt 1996:117)

Sınırların bittiği yerde erotizm başlar. Erotizm, akıl ile duygu, birey ile evren arasındaki engeli deler geçer. Tutkular tıpkı dinsel bir deneyim gibi nefsimizin dışarı taşmasını sağlayan bir güce sahiptir.

Tarih boyunca sanatçılar, birey ile evrenin, kadın ile erkeğin, ruh ile varlığın, ışık ile karanlığın, hayat ile ölümün kısaca hayatın temelini oluşturan zıtlıkların bir anlatım biçimi olarak erotik imajları kullanmışlardır.

Bazı kültürler, doğum, büyüme, yaşlılık gibi doğal törenleri tutkuyla kutlarlar. Diğerleri ise bilinçaltı fantazi ve rüyaların sır dolu engelleri içine erotik sembollerle girerler. Erotizm, kadın ve erkekler arasında yaşanan sıkıntılı seksüel ilişkinin altını çizmede ve yanlış tevazu ile alay etmede kullanılmıştır. Bir yandan insan korkularının, sırlarının açığa çıkmasını sağlarken; diğer yandan sosyal ilişkilerin açık bir aynası olarak görülmüştür. Erotizm bazen çocuksu suçluluktan kurtulmaya yaramış, bazen toplumun sabit fikirlerini sınırlamaya yaramıştır.

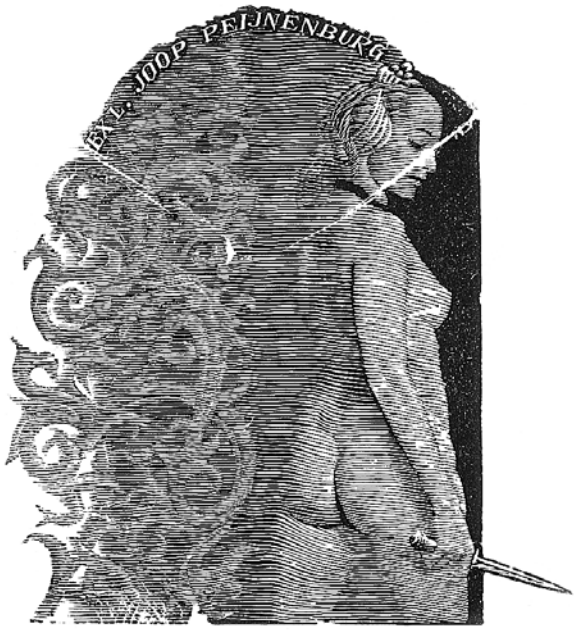

Ladislav Kaspar, Çek Cumh., X2, 1973

Evgenij Bortnikov, Rusya, X2, 1996

Bazı sanatçılar, insan davranışlarını göstermek için erotizmi kullanmıştır.

Kültürün aksine gerçek erotizm üç önemli özelliği açığa çıkarır:

a) Seksin basit bir sunumu olarak değil, bir konu olarak sanatta yer alır. Tutkuların davranış olarak en iyi yansımasıdır.

b) Erotizm, artistik ifadeleri doğrulayabilir. Hayalgücünü ve becerilerin ortaya konduğu güzel bir anlatım alanıdır. ‹zlenim sonrası etkisi uzun süre devam eden zengin bir duygu yoğunluğuna sahiptir.

c) Ve sonuçta erotizm, fikirler içerir.

Erotik sanat, sanatçının evreni, aşkı ve tutkuyu nasıl gördüğünü, insan davranışlarına karşı tepkisini anlatır. Erotik resimler, uzun zaman bir şaka ve espiri konusu olarak tarihimizde kayıp bir dönemi temsil ederler. Bugün hala pek çok kişi seksin çok özel bir konu olarak kitaplarda yer aldığına inanır. Bir yandan ise erotizm insanlık ve kutsallık arasındaki değerli bir bağdır. Her erotik resim bir meydan okumadır. Gözetlemek için anahtar deliği yeterli değildir, kapıları açmak, deneyimleri paylaşmak gerekmektedir.

Binlerce yıl önce insanlar için en önemli konular, seksle gebelik arasındaki bağ, doğumun sırrı, hayatta kalmak için avlanma zorunluluğuydu. Ve bunları resimlerle anlatıyordu. Bugün pek çok sanat kolunda olduğu gibi ekslibris sanatı da konu ve çoğaltma tekniklerindeki çeşitliliği ile sayısız sanatçının kendini özgürce ifade edebilmesine fırsat vermektedir. Bilindiği gibi ekslibris, kitapların iç kapağına yapıştırılan, kitap sahibinin bir tür mülkiyet işaretidir. Ödünç alınan kitabın geri verilmesinde bir uyarıcıdır. Ekslibrisi yaratan sanatçı kadar onu kitaplarına yapıştıracak kişi de konunun zenginliğini, yaratacağı heyecanı önemsemektedir. Bu illüstratif öğe geçmişten günümüze kitap koleksiyoncusunun bireysel yansımasının temelini oluşturmuştur. Kitap ve kütüphanelerdeki ekslibrislerde çağdaş ekslibris konuları artarak yer almaktadır.

Arkady Pugachevsky, Ukrayna, X6, 2002

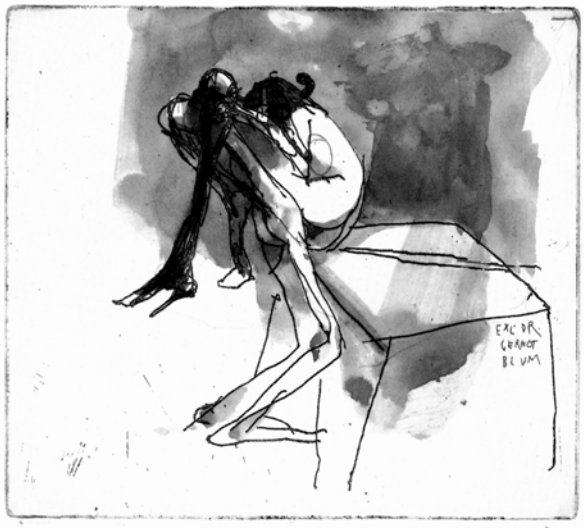

Gerd Mackensen, Almanya, C3/col. 1990

Ekslibrisler örneğin müzikal ya da şiirsel konular müzik ya da şiir kitapları için sipariş edilmektedir. Yaygın olarak dünyada bu türler için “ekslibris” yerine “exmusicis” ya da “expoeticis” kullanılmaktadır. Aslında bu, hiç de gerekli olmayan bir eğilimdir.

Erotik kitaplar için özel konulu ekslibrisler sipariş edildiği de bilinmektedir. Çoğunlukla böyle bir belirtgece gerek duyulmamakla birlikte bazı kitap sahiplerinin ismi önüne “ex eroticis” konulmaktadır.

Erotik ekslibris kolayca tanınır; illüstrasyon, çoğunlukla insanların duygularını ima eden, kadın ve erkekleri uyarıcı, oldukça farklı erotic heyecanları ve seksüel zevkleri anlatan erotik bir öğe üzerine oluşturulur. Koleksiyonculara en çok talep edilen ekslibris konusu olması belki de bu yüzdendir.

Erotik kitap koleksiyoncuları güzel erotik illüstrasyonlara meraklıdırlar. Erotik bir kitaba ya da bu tür bir koleksiyona konulan erotik bir ekslibris ona biraz daha kişisellik katar. Duruma göre kitapda farklı şekilde yer alırlar. Geleneksel olarak ekslibris, kitap kapağının içinde bulunur. Çağdaş erotik ekslibrislerin bireysel kitap illüstrasyonlarının daha sık görüldüğü başlık sayfasından sonra yer alması daha işlevsel ve etkili bulunmaktadır. Ekslibris konusu ve kitap konusu arasında birliktelik sağlayan bu yeni yerleştirme biçimi oldukça yaygındır.

Kitap sahibini belirlenmesi için geleneksel olarak kullanılan erotic ekslibris formunun gizlenmesi geçmişte pek yaygın değildi. 21. yüzyıl başlangıcında erotizm okumanın, erotik gravürlerden hoşlanmanın sosyal sığınma alanı olarak bir tabuya dönüşmesi çok sürmedi. Erotik ekslibrisler, başlangıçtaki olağanüstü kullanımına bağlı olarak kitap sahibinin ismine daha çok bağlı kalır.

Kadın erotik ekslibris kolleksiyoncusu fazla görülmez. Belki de eski tabuların etkisi altında oldukları içindir. Eski saplantıların yerine geçecek bir tür kadınsı beklenti vardır. Yavaş yavaş kaybolmakta olan bu eski tepkiye bir karşı tepki olarak bazı kadın sanatçılar çok güzel erotik ekslibris tasarlamaktadırlar.

Elzbieta Radzikowska, Polonya, C3, 2011

Hasip Pektaş, Türkiye, C3+C5+P1, 1999

Fransız romancı Colette her kadının gizli isteğinin yetişkin bir erkek için teşhir olmak olduğunu yazmıştır. Erkeklerin önemli bir kısmı ya da bir kısım yetişkin bu teşhiri gözlerini açarak izlemekten çekinmezler. Erotik ekslibrislere olan bu güzel ilgi, kitap severlerin erotizim alanındaki bu sırra ilgisiz kalmadıklarının bir kanıtıdır.

Erotizm kadın formuyla başlar. Uzanmış bekleyen güzel bir kadın vücudu bir ilk dokunuş ve yaklaşma isteği için yeterlidir. Erotizme olan ilginin yansımalarını ekslibrisler üzerinde de görmek her zaman için mümkündür. ‹lgilenenler arttıkça erotik ekslibrisin yaratıcıları da yeni çalışmaları ile hep var olacaklardır.

Kaynakça:

Briele, Luc Van Den. Modern Erotic Bookplates, Primrose Hill Press, London, 1999.
Hopf, Angela & Andreas. Die Kunts des Exlibris, Mahnert-Lueg, München, 1980.
Hunt, Lynn (Çev: Ayşe Lahur Kırtunç). Erotizm ve Politika, Kabalcı Yayınevi, ‹stanbul 1996.
Johnson, Fridolf. A Treasury of Bookplates from the Renaissance to the Present. Dover Publications, Inc., New York, 1977.
Junod, Benoit. The World of Ex-libris, A Historical Retrospective. Belgrade Ex-libris Circle, Belgrad, 1995.
Palazzi, Roberto. Ex libris erotici. Antologia grafica de von Bayros, Martini, fino ai giorni nosto. Savelli Editori, Milano, 1982.
Uchida, Ichigoro ve Nakai, Noboru. Western Erotic Exlibris, Japonya,1998.
Wolf, Sylvia. Exlibris, 1000 Examples From Five Centuries. Novum Press, München, 1985.

* Bu yazı “Modern Erotic Bookplates” ve başka kaynaklardan yararlanarak Hasip Pektaş tarafından derlenmiştir.